

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра менеджменту

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
галузі знань 07 Управління та адміністрування
спеціальності 073 Менеджмент
освітньо-наукової програми Менеджмент організацій та видів діяльності

Силабус вибіркового освітнього компонента «ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ» підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 073 Менеджмент, за освітньо-науковою програмою Менеджмент організацій та видів діяльності.

Розробник: Лариса Черчик, професор кафедри менеджменту, доктор економічних наук, професор

Силабус погоджено

Гарант ОНП Менеджмент організацій
та видів діяльності:



Олеся ТОЦЬКА

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри менеджменту

протокол № 1 від 26 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри



Наталія ХОМІЮК

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-наукова програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Очна (денна) форма навчання	07 Управління та адміністрування	Вибірковий
Кількість годин / кредитів 120/4	073 Менеджмент	Рік навчання 1-ий
		Семестр 1-ий
		Лекції 10 год.
		Практичні 14 год.
	Менеджмент організацій та видів діяльності	Самостійна робота 88 год.
		Консультації 8 год.
ІНДЗ: немає	Третій (освітньо-науковий)	Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача

Черчик Лариса Миколаївна

Науковий ступінь – доктор економічних наук

Вчене звання – професор

Посада – професор кафедри менеджменту

Контактна інформація викладача:

Телефон: 0501944505

Електронна пошта: Cherchyk.Larysa@vnu.edu.ua

Адреса викладання курсу: вул. Винниченка, 28, корпус G ВНУ імені Лесі Українки

Дні занять розміщено на: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація. «Екологічний менеджмент» належить до циклу вибірових ОК і посилює загальні та спеціальні компетентності, що відповідають сфері діяльності, обраної здобувачем як тематика наукового дослідження та для посилення професійної та практичної підготовки. Основними завданнями є формування системи знань у сфері теоретичних, методичних основ екологічного менеджменту; забезпечити вироблення вмінь та навичок впровадження і використання методів і технологій екологічного менеджменту в діяльності підприємств; забезпечити зацікавленість здобувачів в активній навчальній та науково-дослідній роботі.

2. Пререквізити і постреквізити освітнього компонента

Постреквізити: підготовка та захист дисертації.

3. Мета і завдання освітнього компонента

Мета – формування уявлення про систему екологічного менеджменту в галузі ефективного управління природокористуванням на різних рівнях (міжнародному, державному, місцевому) як основи сталого розвитку; оволодіння новітніми досягненнями в галузі сучасної екології і провідним вітчизняним та зарубіжним досвідом у сфері екологічного аудиту.

Завдання: сформувати знання щодо основних понять, концепцій, цілей, функцій екологічного управління; оцінки сучасного екологічного стану України та регіонів; законодавчо-правових та нормативних основ екологічного управління; розкриття наукових основ раціонального використання природних ресурсів, захист довкілля від забруднення, збереження еталонів природи, формування знань щодо основних понять сталого розвитку; розвиток необхідного обсягу практичних екологічних знань у галузі охорони довкілля та раціонального природокористування, уміння самостійно аналізувати і моделювати екологічні ситуації з орієнтацією на управління ними; засвоєння вмінь і навичок, пов'язаних із організацією екологічного менеджменту.

4. Результати навчання (компетентності)

Загальні компетентності:

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні компетентності:

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках.

Програмні результати навчання:

РН01. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

РН04. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику у галузі управління та адміністрування і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми в менеджменті з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, етичних, економічних, екологічних та правових аспектів.

РН07. Здійснювати апробацію та впровадження результатів власних досліджень у сфері менеджменту.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бал
Тема 1. Сутність екологічного менеджменту	12	1	2	9	-	О, ПКР, ПЗ/10
Тема 2. Формування та методологічні основи екологічного менеджменту	12	1	2	9	-	О, ПКР, ПЗ/10
Тема 3. Система та організаційна структура державного екологічного менеджменту	12	1	2	8	1	О, ПКР, ПЗ/10
Тема 4. Правове та інформаційне забезпечення екологічного менеджменту	12	1	2	8	1	О, ПКР, ПЗ/10
Тема 5. Система державного екологічного менеджменту	12	1	1	9	1	О, ПКР, ПЗ/10
Тема 6. Теоретичні основи екологічного аудиту	12	1	1	9	1	О, ПКР, ПЗ/10
Тема 7. Оцінка впливу на довкілля та стратегічна екологічна оцінка	12	1	1	9	1	О, ПКР, ПЗ/10
Тема 8. Стандартизація та сертифікації як інструмент екологічного менеджменту	12	1	1	9	1	О, ПКР, ПЗ/10
Тема 9. Екологічний маркетинг, інжиніринг та маркування	12	1	1	9	1	О, ПКР, ПЗ/10
Тема 10. Екологічне страхування	12	1	1	9	1	О, ПКР, ПЗ/10
Всього годин / Балів	120	10	14	88	8	100

Форми контролю: поточне оцінювання (опитування, обговорення (О) – 3 бали, письмова контрольна робота (ПКР) – 3 бали, виконання практичних завдань (ПЗ) – 4 бали.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота з освітнього компонента передбачає підготовку до аудиторних (практичних) занять:

- опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу;
- підготовку до практичних занять.

Питання та завдання для самостійної роботи визначені відповідними темами освітнього компонента.

IV. Політика освітнього компонента

Політика щодо відвідувань занять: відвідування занять є обов'язковим. Здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених силабусом. Пропущені заняття потрібно відпрацьовувати у визначений час згідно затвердженого графіка.

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, участь в наукових заходах тощо) навчання в цей період може відбуватися в онлайн формі або за індивідуальним планом за погодженням із викладачем.

Здобувач освіти повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь в освітньому процесі.

Політика щодо академічної доброчесності окреслюється Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в науковій та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, науково-педагогічних і наукових працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки (<http://surl.li/jntduw>) та Кодексом академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки (<http://surl.li/aagxg>).

Політика щодо дедлайнів і перескладання: у випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

Політика щодо додаткових (бонусних) балів: здобувачам освіти може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю (максимум 15 балів) за такі види робіт: опубліковану наукову статтю у фахових виданнях України чи рецензованих закордонних журналах – 10 балів; публікацію тез із виступом на конференції – 5 балів, без виступу – 3 бали; подачу проектних заявок на участь у програмах обміну, стипендійних програмах, літніх і зимових школах тощо – 7 балів.

V. Підсумковий контроль

Порядок організації поточного та підсумкового контролю знань здобувачів освіти регламентується Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<http://surl.li/ukitbu>).

Семестровий залік виставляється здобувачам освіти на підставі результатів виконання всіх видів запланованої навчальної роботи протягом семестру за 100-бальною шкалою.

Перездача підсумкового контролю освітнього компонента проводиться у вигляді усного опитування.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком освітнього процесу.

Перелік питань на залік

1. Об'єкт і предмет екологічного менеджменту.
2. Мета і завдання дисципліни «Екологічний менеджмент».
3. Принципи і функції екологічного менеджменту.
4. Зв'язок дисципліни «Екологічний менеджмент» з іншими дисциплінами.
5. Механізм екологічного менеджменту.
6. Загальна характеристика основних інструментів екологічного менеджменту.
7. Міжнародний підхід до екологічного менеджменту.
8. Історичні аспекти розвитку понять ISO та EMAS.
9. Перспективи впровадження екологічного менеджменту в Україні.
10. Системний підхід у дослідженні екологічного менеджменту.
11. Екологічний менеджмент як ключова домінанта сталого розвитку.
12. Концепція запровадження екологічного менеджменту та аудиту в Україні.
13. Правове забезпечення екологічного менеджменту.
14. Інформаційне забезпечення екологічного менеджменту.
15. Механізм правової і економічної відповідальності суб'єктів екологічного менеджменту.
16. Загальна характеристика державного екологічного менеджменту.

17. Мета, завдання і функції державного екологічного менеджменту.
18. Органи загального державного управління в екологічних галузях.
19. Діяльність Міністерства екології і природних ресурсів.
20. Функції державного управління екології і природних ресурсів.
21. Регіональні і відомчі органи управління в системі екологічного менеджменту.
22. Повноваження і функції громадського екологічного управління.
23. Екологічний менеджмент неурядових організацій.
24. Взаємозв'язок стану навколишнього середовища і здоров'я населення.
25. Основні поняття екологічного аудиту.
26. Типи екологічного аудиту.
27. Завдання, принципи та критерії екологічного аудиту.
28. Міжнародні аспекти екологічного аудиту.
29. Оцінка впливу на довкілля.
30. Стратегічна екологічна оцінка.
31. Стандартизація як нормативно-методична основа екологічного менеджменту.
32. Систематизація інтегрованих систем менеджменту.
33. Стандарти ДСТУ ISO серії 9000 та 14000 як методологічна основа екологічного менеджменту.
34. Сутність, об'єкти, суб'єкти та мета екологічної сертифікації.
35. Завдання, принципи та функції екологічної сертифікації.
36. Системи сертифікації.
37. Сертифікація системи екологічного менеджменту підприємства.
38. Законодавчо-нормативні механізми забезпечення розвитку екологічної сертифікації.
39. Міжнародні організації із сертифікації.
40. Сутність, становлення і розвиток екологічного маркетингу.
41. Товарна і цінова політики в екологічному маркетингу.
42. Комунікаційна і розподільна політики просування екологічного продукту.
43. Екологічний інжиніринг на підприємстві.
44. Маркування продукції як основний метод інформування про її екологічні властивості.
45. Основні поняття екологічного страхування.
46. Об'єкт і суб'єкт екологічного страхування.
47. Порядок виплати страхового відшкодування.
48. Умови укладання угоди про екологічне страхування.
49. Світовий досвід запровадження екологічного страхування.
50. Існуюча законодавчо-нормативна база екологічного страхування в Україні.

VI. Шкала оцінювання

Оцінювання результатів складання підсумкового контролю у вигляді заліку здійснюється в порядку, передбаченому прийнятою в Університеті системою контролю знань за 100-бальною шкалою з переведенням у лінгвістичну оцінку.

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

Критерії оцінювання результатів навчання:

60–100 балів (зараховано): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої роботи за фахом, здатний виконувати завдання, передбачені програмою, ознайомлений з основною рекомендованою

літературою; при виконанні завдань припускається помилок, але демонструє спроможність їх усувати.

1–59 балів (незараховано): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, теоретичний зміст курсу не освоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених силабусом завдань не виконано або містять грубі помилки.

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Бобровський А. Л. Екологічний менеджмент. Суми: Унів. кн., 2009. 586 с.
2. Галушкіна Т. П., Грановська Л. М., Кисельова Р. А. Екологічний менеджмент та аудит : Навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2013. 456 с.
3. Екологічне маркування в системі публічних закупівель. URL: https://www.youtube.com/watch?v=IDL5MU9i4po&feature=push-fr&attr_tag=ZLz60ZiVj-qjEQ1I%3A6
4. Екологічне маркування продукції. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YpOUIg9XNfU>
5. Екологічний менеджмент: навч. посіб. / За ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк. Київ: Знання, 2004. 407 с.
6. Екологічний менеджмент і аудит / С. М. Літвак, С. С. Рижков, В. А. Скороходов та ін. Київ : Професіонал, 2007. 196 с.
7. Караїм О. А. Екологічний менеджмент і аудит : конспект лекцій. Луцьк, 2021. 184 с.
8. Керівництво по застосуванню екомаркування. URL: <https://www.ecolabel.org.ua/shcho-take-ekolohichne-markuvannia>
9. Кожушко Л. Ф., Скрипчук П. М. Екологічний менеджмент. Київ: Академія, 2007. 430 с.
10. Національний стандарт України ДСТУ ISO: 14001:2015. URL: https://quality.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/ДСТУ-ISO_14001-2015.pdf (дата звернення: 15.08.2022).
11. Національний стандарт України ДСТУ ISO 14004:2016 Системи екологічного управління. Загальні настанови щодо запровадження. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2017. 51 с. URL: <https://zakon.isu.net.ua/sites/default/files/normdocs/c790ccc33e9c4eacbd9e2f854e1679f.pdf> (дата звернення: 15.08.2022).
12. Черчик А. О., Черчик Л. М. Методичні підходи до оцінки екологічної безпеки підприємства // Методологічні основи дослідження стану соціоекологоекономічної безпеки: колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. М. Черчик. Луцьк : Терен, 2018. 336 с. С. 64–80.
13. Черчик Л. М. Сутність та складові механізму забезпечення екологічної безпеки підприємства // Механізми управління соціоекологоекономічною безпекою підприємств: колективна монографія. За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. М. Черчик. Луцьк: Терен, 2019. 300 с. С. 21–39.
14. Черчик Л. Екологічна безпека в системі менеджменту підприємства. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки* : журнал. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. № 1 (17). С. 55-61. DOI: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-01-55-61>. URL: <https://echas.eenu.edu.ua/index.php/echas/article/view/422>
15. Черчик Л. Наукові підходи до трактування сутності екологічного менеджменту підприємства. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки* : журнал. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. № 1 (5). С. 68–73.
16. Черчик Л. М., Бурда А. М. Підходи до формування систем менеджменту лісгосподарських підприємств на засадах сталого розвитку. *Економічний форум*. Наук. ж-л. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2021. № 4. С.109–115. doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-4-15
17. Cherchyk, L., Khumarova, N., Burda, A. Forestry Enterprises Diagnostic Audit of Compliance with the Social Responsibility Principles. *Economic Studies Journal*. 2023. Vol. 32(4), P. 149–171. URL: https://www.iki.bas.bg/Journals/EconomicStudies/2023/2023-4/10_Chерчык.pdf.